

Dr. NAGY SÁNDOR

A magyar nép kialakulásának története (38.rész)

XXXXIX. Német hűbér

Szent István halála után unokaöccsét, Urzeolo Pétert könnyűszerrel emelte trónra a várispánok és a vendégek összefogása. Szent István idejében már 45 volt a várispánok száma. Ez 45 zászlóalj királyi katonaságot jelentett. Vendégeknek a külföldről bevándorolt lovagokat hívták. „A vendégekben nagy haszon van, írta Szent István emlékirataiban fiához, Imréhez, mert, ahogy különböző tájakról és tartományokból jönnek, akként különböző fegyvereket és tudományokat (hadi tudományokat) hoznak magukkal, amelyek díszítik az országot, díszére vannak a királyi udvarnak és elriasztják az idegenek vakmerőségét. Bizony gyenge és törekeny az egy nyelvű és egy erkölcsű ország” ... Az idegenek vakmerőségét csak a fegyver fölényével lehetett akkor is és most is elriasztani. Tehát Szent István fiának ebben az idézetben azokat a külföldi lovagokat ajánlotta figyelmébe, akik nagybátyjával szembeni fegyveres mérkőzését az ő javára döntötték el. Téves tehát historikusainknak és műkedvelő politikusainknak az a magyarázata, hogy ebben az intelemben korát messze megelőzően, egy magasabb rendű politikát hirdetett meg a külön nyelvű népek egymás melletti békés magatartásáról. Ezek az idegenek, akiknek nemzetségei akkor még nem bokrosodhattak el s valószínűleg a honfoglaló nemzetségekbe sem házasodhattak be még, erőt csak az egymásközi és a királyi ispánokkal való összetartásból méríthettek. Velük szemben állottak a hatalomért való harcban akkor a honfoglaló nemzetségek fejei, mint a magyar katonanép hadi vezetői.

Péter király és a nemzet közötti ellentétek gyökere ez volt s ezt az ellentétet a király személyes magatartása, viselkedése még jobban kiélezte. Amint Kézai Simon krónikásunk megjegyezte róla „megvetette az ország nemeseit az ország kapitányaival együtt.”

Az ország főpapjai és vezetői éppen ezért mérsékletre intették. De ez sem használt, mire a nemzet hadra kelt ereje elűzte és helyébe Szent István sógorát, Aba Sámuelt tette királlyá, aki a nemzetségek felé rokonszenves volt. Péter pedig a német császárhoz III. Henrikhez menekült. Ez fia volt a Szent István által legyőzött Konrád császárnak. Apjától egy hatalmas birodalmat vett át és egyúttal ennek szerfeletti hódításvágyát is örökölte. A német hercegségeken és grófságokon kívül birodalmához tartoztak a mai Franciaországból Burgundia, Elzász, Lotharingia, továbbá Észak-Olaszország egészen a pápai államig, Hollandia, Belgium, azonkívül Cseh-Morva- és Lengyelország. Feleségének Ágnesnek, a hozományaként pályázott Aquitániára, Franciaországnak a Loire-től délre fekvő egész területére. Feltehetjük tehát róla, hogy Magyarországot is ott akarta látni a hűbéri tartományok között. Ezt mutatja az a nagy készség, amellyel Péter ügyét felkarolta. A császár hadait hazánk ellen 1042-ben meg is indította. Bratiszláv cseh herceg szintén vele volt. Azonban ez a hadjárat Hainburg (Hunnenburg - Hunvár) és Pozsony megválasánál nagyobb sikert nem eredményezett, mert Henrik a Dunán túlra, ahol a magyar hadsereg várta, nem tudott, vagy nem mert átmenni ez alkalommal. Így dolga végezetlenül kénytelen volt hazavonulni.

A következő évben 1043-ban szintén felvonult a magyar határra, de Aba Sámuel magyar király igen előnyös békeajánlatot tett neki s ezt akkor ajánlatosnak tartotta elfogadni. Ebben az ajánlatban Aba király lemondott a Lajtától egészen Szárhegyig fekvő magyar területeiről, 400 font arany hadi sarcot fizet, a német hadifegyvereket hazabocsájítja és kezeseket ad. A nemzeti önérzet azonban ezt a lealázó feltételt nem helyezte, így Aba a feltételeket nem is merete teljesíteni. A következő évben, 1044-ben a császár Magyarországot nagy erővel meg is támadta. Az akkori világ legnagyobb ura és a legnagyobb hadseregnek a parancsnoka további alku-dozásra nem volt hajlandó. Az egyik német krónikás nyíltan meg is írta, hogy a császár támadásának célja Magyarország meghódítása volt. Kézai Simon mester részletesen leírja ezt a hadjáratot. Megemlíti, hogy a

császár Sopron felől támadott, de Babótnál a Répce és a kis Rába elárasztott területén nem tudott áthatolni. Azért a Rába vonalán felfelé vonult vissza, míg alkalmas gázlót talált és így rátérhetett a győri országútra. A Győr melletti Ménfő falunál volt az ütközet július 5-én. A császár győzött ugyan, Aba seregét szétverte, de nem volt könnyű a diadala, sehol sem dicsekszenek nagy győzelemmel a német krónikák.

Kézai Simon szó szerint ezt közli a csatáról: „A németek közül különben azon ütközetben számtalanon elhullottak”. Ezért azt a helyet, ahol az ütközetet vívták, az ő nyelvükön a mai napig „Florum paiur”-nak (verloren Beyer) a mi nyelvünkön pedig „Weznenmut”-nak (Vész-németnek) nevezik. Mai nyelvünkön Németvésznék mondanánk, de akkor még a sumir szórend volt divatban, amint ezt a Vész-német letagadhatatlanul bizonyítja. Aba Sámuel király menekülés közben vesztette életét. Henrik császár pedig bevonult Székesfehérvárra, ahol a győzelmi parádé és a vazallusi eskü ugyanabban a székesegyházban folyt le, amelyet Szent István építtetett, s ahol 6 éve már földi hamvai is pihentek. Ott vette ki a császár, mint főhűbérúr, tehát Magyarország földjének és a magyar népnek legfőbb ura a hűbérsküt Pétertől. Az eskü szövegében benne volt, hogy a magyar király a német császár hűséges alattvalója, vazallusa lesz, hűbérurát el nem hagyja, ellene pártot nem üt, hanem inkább úgy anyagi, mint fegyveres erővel hűbérurának minden vállalkozását segíti és támogatja. Az is benne volt a szövegben, hogy Magyarország ezután a német birodalomnak lesz egy része, hűbéri birtoka. Tehát önállóságát, szuverenitását elveszítette. Mindezek megtörténtének jelképeként Péter egy arany-lándzsát nyújtott át a legfőbb hűbérurának, a német császárnak. Így omlott össze Szent István életműve, életideálja ott az ő sírjánál, ott is temették el egy másik jelképes sírban az ővé mellett. A főszereplője pedig ennek a nagy temetésnek az volt, akit ő emeltetett utódává. A diadalnak büszke és boldog birtokosa pedig annak a Németországnak a császára volt, amelyiktől joggal várhatta el a magyarság a békés egymás mellett élést, annál is inkább, mert azért a magyarok Ostmark átadásával területi áldozatot is hoztak. De ezt a németek hamar elfelejtették. Így nem maradt más megoldás hátra, mint az elfelejtett leckét újra a fejükbe verni.

XL. A nemzeti függetlenség visszaszerzése

Alig zajlottak le a fehérvári ünnepségek s alig távozott haza a gőgös császár abban a biztos tudatban, hogy a kemény magyar katonanépet is sikerült megtörnie, gyámoltjának pedig azután nyugodt országlása leszen. Mindez csalóka látszatnak bizonyult, mert a magyar nemzet akkora megaláztatást, arculütést nem volt hajlandó eltűrni senkitől. Mint a sebzett vad hördült fel az egész nép. Egyszerre eltűnt minden ellentét a pártok, törzsek és a várkatonaság között. Mint nemzeti közvélemény alakult ki máriól-holnapra, hogy a németeknek nem arannyal, hanem vassal fizetnek. Pétert pedig nem tekintik királyuknak, hanem a német császár pribékjének. Ahogyan a részletekből látom, még az idegen vérű főpapok és lovagok is a nemzettel tartottak. Gellért püspök két társával azonnal Endréhez sietett, amikor érkezését megtudta. Az a pozsonyi ispán, Márton pedig, aki a németek ellen ezt a fontos végvárat kétszer is megvédte, annak a wasserburgi Vecellinnek a fia volt, aki Koppányt a veszprémi csatában levágta. De ott voltak a régi nemzeti vallás hívei is Vata vezérlete alatt. Endre herceg öccsével, Leventével az első hívásra haza jött. Mikor ennek híre ment, az ország egész területén kitört a forradalom. Péter menekülni próbált, de Fehérvár mellett, Zámoly nevű faluban elfogták és megvakították. Endre kemény kézzel ragadta meg a kormányzás gyeplőit. Mindenekelőtt a pogányság maradványait hallgattatta el. A császárnak is felajánlotta a békét, sőt a pápát is felkérte közbenjárásra. De a császár olyan feltételeket szabott, amelyeneken a nemzet nem fogadhatott el. Az 1050. év elején Gebhard regensburgi püspök, a császár rokona, az ország nyugati végeit támadta és erősen pusztította. A magyarok azonnal visszavágtak és Hainburg várát feldúlták. A császár, miután az egész birodalomban óriási sereget gyűjtött össze, 1051-ben megindult Magyarország ellen. A dunai hajóhadat élelmi és hadi szerekkel megrakódva Gebhard püspök vezette. A Duna északi partján pedig Bratiszláv cseh és Welf karintiai hercegek vezérlete alatt, szintén igen erős haderő vonult fel. A császár, hogy a Rába és Marcal ingoványait kikerülje, meg hogy a magyar hadvezetést félrevezesse, Karintia felől Vas és Zala megyéken át tért rá Sümegnél a régi római hadi útra s ment Fehérvár

ellen. De a magyar kémlelő-osztagok hamar rájöttek útirányára. Épp azért seregei előtt széles sávban elhajtották a lakosságot és a jószágot, elpusztították az élelmet is. A magyar taktika az volt, hogy apró csatározásokban kell az ellenséget kifárasztani és először erkölcsileg kell megverni, ellenálló erejét, harci kedvét megtörni. Mire így Fehérvárig elvergődött a folytonosan zaklatott német hadsereg, már meg is lett verve. Nem is tudta a székvárost bevenni a császár, hanem sürgősen hátraarcot csinált és a legrövidebb úton Győr-Sopron felé vezette haza csüggedt seregét. De a magyar hadsereg az ellenség üldözésében is kiváló volt amint az dicséretileg emlegeti Bölcs Leó bizanci császár is „Taktika” című művében. Mert olyankor nem a zsákmányolásra adta magát, mint a többi európai sereg, hanem az ellenség tökéletes megsemmisítését volt előtte a fő hadi cél. Így a visszavonulás csakhamar valóságos futássá változott. De futhatott-e a könnyű lovas elől a gyaloghad, vagy a nehéz páncélos lovasság? A német hadsereg veresége teljes lett. Hasonló sors érte az északi sereget is. A hajóhad pedig, amelyre égető szüksége lett volna a német fősergeknek, már előbb visszavonult. Ugyanis Gebhard püspök, egy a császárhoz küldött levelében, újabb utasítást kért további magatartására vonatkozólag. Ez a levél a magyarok kezébe került s a császár nevében azt az utasítást küldték neki, hogy azonnal vonuljon vissza. A császár október 25-én érkezett Hainburgba, és november 12-én már Regensburgban volt. Csak a bosszúra gondolt a hűségében mélyen megaláztatott és meggyalázott nagyúr. Éppen azért hiábavaló volt Endre király újabb békeajánlata, Adalbert osztrák örögrófnak és a pápának, IX. Leónak személyes közbenjárása a békéért. A következő évben, 1052-ben tényleg egy hatalmas hadsereggel jelent meg Pozsony alatt. A föld nyögött ostromgépeinek és nehéz páncélosainak súlya alatt. De hiába újította meg támadásait szárazon és vízen, a várbeli magyar katonaság és a felmentő sereg hősi küzdelme felmorzsolta a hatalmas német sereget. A császár az egész birodalom összes hadi erejével sem tudta a magyar hadierőt megtörni. A cseh herceg, Bratiszláv, akinek nevére ezt a hős magyar várost ma nevezik, szintén ott volt az ostromlók között, amint a csehek mindig ott settenkedtek a német császárok lakájaként Nagy Károlytól Ferenc Józsefíg.

A császár október 7-én már újra Regensburgban volt Leó pápával együtt, akinek az átkával is megpróbálta Endrét megpuhítani. De a magyar király semmiféle földi hatalom nyomására sem volt hajlandó a császár hűbéruralmát elismerni. De nyilvánvaló lett az egész világ előtt, hogy a német császári birodalom összes erejével sem volt képes Magyarországi katonai erejét megtörni. Ezt a tényt megerősítette a pápa titkára és bizalmasa, Wiebert is, aki azt jegyezte fel naplójában, hogy „a római birodalomra nézve Magyarország meghódítása veszendőbe ment.” A magyar fegyverek sikere magát a német császári birodalmat rendítette meg alapjaiban, mert a magyar sikerre fellángolt a harc Lotharingiában, Flandriában, Lengyelországban, és Dél-Olaszországban is. Mindenütt az örvény tátongott a nagyvágyásában elvakult császár felé. – A világ akkori legnagyobb ura, aki parancsolt a pápának is és az összes keresztény királyok legfőbb hűbérurának tartotta magát, ez a világhatalmat kezében tartó nagyúr lemondott Magyarországról és a magyar nép felet már megszerzett hűbérjóról. Már nem kívánta Endrének a hódolatát, hanem a barátságát kereste és eljegyezte ennek fiával, Salamonnal leányát, Zsófiát, aki a francia trónörökösnek volt már eljegyzett menyasszonya. Ez a házasság meg is történt az egyenlők közötti frigynek a bizonyítékaként. Valóban a magyar győzelem világtörténelmi kihatású esemény volt s méltó arra, hogy ezt a tényt a történelem lapjai is megörökítsék és kihangsúlyozzák.

Újra nagy sokaság gyűlt össze a székesfehérvári bazilikában. Hálaadó istentiszteletet tartottak ott az ország nagyjai. Ott volt Endre a győztes király, akinek fejére ezúttal újra feltették Szent István koronáját, ott volt Béla öccse a győztes hadsereg kiváló parancsnoka, Levente testvérük már őse Taksony fejedelem mellett pihent a közös kurgánban. De lélekben ott volt az egész ország hálás szívvel a Mindenható Isten felé és elismeréssel a halott nagy király és méltó utóda az élő király felé. Mindegyik azért volt nagy, mert a nemzetért és nemzeté voltak. Kitűnt, hogy az előzőtt hercegek nem voltak sem pogányok, sem görögbarátok, hanem minden ízükből magyarok és nagy tisztelői nagybátyjuknak. Endre az ő politikáját tette magáévá. Béla fia pedig, a híres László, indította meg, mint királya szintén mintaképül tisztelt nagybácsinak, István királynak szentté avatási perét, és ő építtette Biharban az első szent királynak ma is meglévő jobb keze feje őrzésére a Szentjogi apátságot.

(folytatjuk)